

МЕХАНІЗМИ РЕАЛІЗАЦІЇ СИСТЕМИ ОРГАНІЗАЦІЙНО-УПРАВЛІНСЬКИХ ІННОВАЦІЙ В СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ

Доведено актуальність активного запровадження системи організаційно-економічних інновацій в контексті сучасного розподілу повноважень між центром та регіоном. В статті обґрунтовано актуальність формування системи механізмів запровадження організаційно-управлінських інновацій на основі комплексного підходу з метою досягнення соціально-економічних ефектів в регіональному просторі регіонів. Визначено зміст, принципи, функції та інструменти запровадження нормативно-правової, інституційної, фінансово-економічної, інфокомунікаційної складової та запропоновано програми залучення інституту «державно-приватного» партнерства.

Ключові слова: механізм, система, організаційно-управлінські інновації, соціально-економічний розвиток регіону, стратегування, інструменти реалізації.

E.U. SHCHOKINA

Odessa National Polytechnic University

MECHANISMS FOR IMPLEMENTATION OF SYSTEM OF ORGANIZATIONAL AND MANAGERIAL INNOVATIONS IN THE SOCIO-ECONOMIC DEVELOPMENT OF THE REGION

The actuality of the active introduction of the system of organizational and economic innovations in the context of the modern distribution of powers between the center and the region has been proved. The article substantiates the importance of forming a system of mechanisms for the implementation of organizational and managerial innovations on the basis of an integrated approach with the goal of achieving socio-economic effects in the regional space of regions. The content, principles, functions and tools implementing the regulatory legal, institutional, financial-economic, infocommunication component are determined, and programs for attracting of the state-private partnership institute has been proposed.

Keywords: mechanism, system, organizational and managerial innovations, socio-economic development of the region, strategy, implementation tools.

Постановка проблеми. Забезпечення життєдіяльності населення, узгодження економічних та соціальних інтересів, безпечний розвиток особистості вимагає виважених дій та заходів у досягненні збалансованості між

соціальним та економічним розвитком [1]. При цьому, головною метою є визначення, обґрунтування і створення дієвих механізмів реалізації системи ОУІ в соціально-економічному розвитку регіону, що передбачає здійснення узгоджених змін в усіх ланках національної інноваційної системи, спрямованих на кардинальне зростання її впливу на економічний і соціальний розвиток країни шляхом створення відповідних привабливих внутрішніх умов та підвищення стійкості вітчизняної економіки до тиску зовнішніх умов [2].

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженням проблем інноваційного підходу до управління розвитком певних територій присвячено роботи таких вчених, як М. Долішний, Л. Федулова, Т. Шульц, М. Бутко, Е. Забарна та ін. Проблематикою регіонального соціально-економічного розвитку активно займалися такі дослідники, як З. Герасимчук, М. Бойко, І. Вахович, О. Амоша, Т. Уманець, Д. Стеченко та ін.

Зазначаючи наявний вагомий внесок в науку та практику з зазначеної проблематики слід підкреслити, що механізм застосування інноваційних підходів до розвитку сучасних українських регіонів в умовах сьогодення, в умовах трансформації відносин «центр-регіон» на основі системного та комплексного підходу потребує подальших досліджень та розробки відповідних практичних рекомендацій. В цілому, механізм реалізації системи організаційно-управлінських інновацій (ОУІ) повинен визначати таку гармонійність соціального та економічного розвитку, яка покращуватиме якість та безпеку життя, сприятиме соціальному прогресу, який визначає економічні потреби кожної людини.

Метою даного дослідження є розробка пропозицій щодо формування системи механізмів запровадження організаційно-управлінських інновацій на основі комплексного підходу з метою досягнення соціально-економічних ефектів в регіональному просторі України.

Виклад основного матеріалу. Пріоритетними завданнями наукового забезпечення регіонального розвитку є:

- наукове обґрунтування регіональної інноваційної, промислової, соціальної політики на довгострокову перспективу;
- надання науково-методичної допомоги органам виконавчої влади та місцевого самоврядування, налагодження регіональної системи підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації працівників зазначених органів,

поліпшення системи інформаційного забезпечення розвитку місцевого самоврядування.

Впровадження і реалізація механізмів реалізації системи ОУІ у соціально-економічному розвитку регіону має здійснюватися через реалізацію комплексу окремих специфічних механізмів, організаційних та управлінських заходів, які будуть здійснюватися суб'єктами регіонального розвитку відповідно до затвердженого плану реалізації стратегії та інших регіональних програм, а також рішень органів місцевого самоврядування (рис.1). Формування такого механізму складається з взаємопов'язаних елементів, які включають мету, завдання, планування, аналіз, оцінку, прийняття рішень, що спрямовані на розвиток регіону, та реалізацію стратегічної платформи, яка містить соціально-економічний аналіз, SWOT-аналіз, визначення і відбір конкурентних переваг, визначення концепції (бачення) розвитку і стратегічних цілей, яка дозволяє збалансувати взаємно суперечливі вимоги для досягнення результатів у короткостроковій і довгостроковій перспективі. Мета формування та запровадження системи механізмів реалізації ОУІ полягає у створенні активного середовища як дієвої системи та взаємодії стейкхолдерів соціально-економічного розвитку регіонів, які його забезпечують, які повинні гнучко реагувати на можливі зміни ситуації в регіоні.

Рис. 1. Просторовий вимір системи механізмів реалізації ОУІ в регіоні

Отже, при визначенні механізмів та процедури реалізації системи ОУІ обґрунтовуються заходи таких складових.

1. Формування системи механізмів реалізації системи ОУІ має здійснюватися з урахуванням того, що: їх склад та зміст обґрунтовуються завданнями створення економічних, організаційних, нормативно-правових та інших передумов для реалізації основних принципів соціально-економічного розвитку регіону; головними інструментами цієї реалізації є послідовне розроблення програм та угод регіонального розвитку, стратегування. [3].

2. Нормативно-правове забезпечення пропозиції про внесення змін до існуючих або про розроблення нових нормативно-правових актів; перелік раніше прийнятих рішень місцевого органу виконавчої влади, органу місцевого самоврядування, які підлягають зміні, та зміст цих змін.

3. Організаційного забезпечення:

– пропозиції щодо удосконалення розподілу повноважень та функцій, налагодження ефективної взаємодії між територіальними підрозділами центральних органів виконавчої влади, місцевою державною адміністрацією, органом місцевого самоврядування стосовно соціально-економічного розвитку регіону, зокрема в питаннях реалізації частини повноважень центральних органів виконавчої влади;

– формування (реальної роботи) агентства регіонального розвитку та сприяння розвитку інфраструктури підтримки підприємництва;

– сприяння розвитку інфраструктури підтримки підприємництва;

– сприяння розвитку науково-виробничих об'єднань, регіональних центрів передачі високих технологій;

– доцільності створення в структурі Ради міністрів обласних, Київської міської державної адміністрації на базі певних галузевих управлінь (відділів) спеціального підрозділу, відповідального за розроблення та реалізацію системи ОУІ;

– доцільності утворення дорадчого органу – координаційної ради розвитку регіону, визначення її функцій, порядку роботи;

– забезпечення участі громадських організацій, населення в розробленні та реалізації системи ОУІ.

4. Фінансово-економічний механізм має орієнтуватися на підвищення фінансової спроможності регіону до рівня, достатнього для його ефективного розвитку, подолання диспропорцій з урахуванням особливостей регіону, його потенціалу щодо адаптації до ринкових умов господарювання, розширення повноважень місцевих органів влади шляхом:

- формування збалансованого місцевого бюджету на реальній дохідній базі та оптимізованих видатків за мінімальними нормативами бюджетної забезпеченості;
- закріплення за місцевим бюджетом на довгостроковій основі часток загальнодержавних податків, зборів та трансфертів;
- об'єднання на договірних засадах фінансових ресурсів місцевого органу виконавчої влади та органів місцевого самоврядування до розв'язання спільних регіональних та міжрегіональних проблем розвитку;
- розпорядження об'єктами державної власності, що мають особливе значення для розвитку регіону;
- одержання на засадах конкурентоспроможності субвенцій з державного бюджету на виконання інвестиційних проектів, які мають високу економічну ефективність чи спрямовані на розбудову регіональної інфраструктури;
- визначення показників видатків державного та місцевого бюджетів, необхідних на наступні бюджетні періоди для завершення програм (проектів) регіонального розвитку, реалізація яких триває більш одного бюджетного періоду;
- надання регіону на конкурсній основі субвенцій з державного бюджету на виконання інвестиційних проектів;
- підтримки та розвитку підприємництва;
- формування інфраструктури та розвитку ринків землі та іншого нерухомого майна (у тому числі продажу на конкурентній основі земельних ділянок несільськогосподарського призначення, що перебувають у комунальній власності, земельних ділянок, які знаходяться у користуванні підприємств і не використовуються ними понад два роки), з визначенням інвестиційно привабливих територій, розробленням та затвердженням для них спеціальних правил забудови;
- створення регіонального небанківського фінансового сектору (кредитно-гарантійних установ, фондів сприяння розвитку підприємництва, страхових, інноваційних та інвестиційних фондів);
- кадрового забезпечення – налагодження (разом з національною) регіональної системи підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації працівників місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування.

– інформаційного забезпечення – створення (разом з державною) регіональної інформаційної системи та системи моніторингу реалізації системи ОУІ;

– науково-проектного забезпечення – перелік, зміст, виконавці та терміни розроблення необхідних наукових і проектних робіт, надання науково-методичної допомоги органам місцевого самоврядування та їх посадовим особам тощо.

Отже, для забезпечення належного рівня самодостаточності економіки регіону, тобто забезпечення її необхідними ресурсами, доцільним буде формування та застосування механізму реалізації системи ОУІ соціально-економічного розвитку, яка має включати об'єкт, суб'єкт, документ (положення) про систему моніторингу виконання стратегії, систему індикаторів (результатів) впровадження стратегії (кількісні та якісні) (рис. 2). Розглянемо більш детально окремі механізми, представлені на рис.2.

Потужним важелем механізму соціально-економічного розвитку регіонів є позиціонування і підтримка сучасного менеджменту та інновацій з боку держави, у тому числі за допомогою існуючої нормативно-правової бази. Слід відзначити, що сьогодні в нашій країні існує велика чисельність нормативно-правових документів та задекларовано державні інноваційні програми [4-6]. Проведений нами аналіз нормативно-правової бази інноваційного планування в Україні дозволяє зробити висновок про достатньо низький її рівень з точки зору нормативно-правового забезпечення системи формування та запровадження стратегічних і тактичних планів соціально-економічного розвитку. Низка розроблених нормативно-правових актів так і не були прийняті, а несформованість законодавства, в свою чергу, ускладнює реалізацію прикладних засад державної політики соціально-економічного розвитку територій, створює протиріччя на державному і регіональному рівнях управління, знижує ефективність діяльності органів місцевого самоврядування, ускладнює програм формування спроможних територіальних громад. Незважаючи на наявність в Україні цілого ряду концепцій і програм щодо розвитку науки та інновацій, а також на періодичне обговорення проблем інноваційної та науково-технічної діяльності на парламентському рівні, прийняті рекомендації здебільшого не реалізуються, фінансові, кредитні, податкові, митні та інші важелі забезпечення розвитку інноваційної діяльності не працюють.

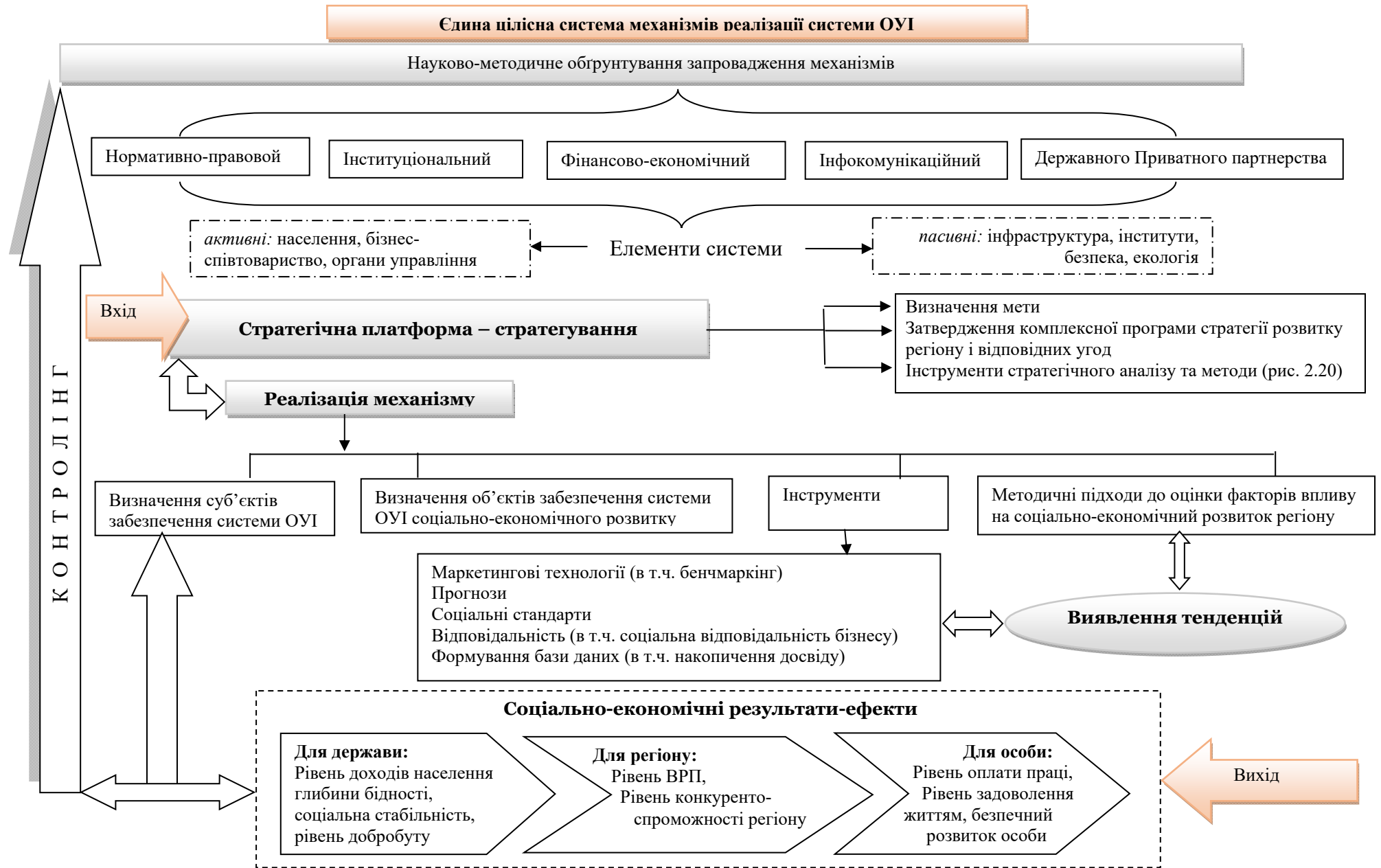

Рис. 2. Система механізмів реалізації ОУІ

Це і є основною причиною гальмування процесу передачі результатів досліджень з наукових установ та вищих навчальних закладів до реального сектору економіки.

В Україні практично немає поширених як у розвинених країнах механізмів підтримки трансферу результатів досліджень. На думку аналітиків [7-9], однією з головних причин і одночасно джерелом інноваційних ідей є потреби ринку, а основними проблемами, що перешкоджають реалізації інноваційного потенціалу реального сектора України, є: обмеженість фінансування, відсутність інститутів і науково-технічної підтримки та реалізації великих проєктів; недостатня концентрація ресурсів на пріоритетних напрямках; відсутність мотивації інноваційної діяльності розвитку території.

Враховуючи світовий і вітчизняний досвід з розбудови інформаційного суспільства та з метою забезпечення інформаційної підтримки та інноваційного розвитку усіх напрямків життєдіяльності області, підвищення конкурентоспроможності, підвищення якості життя та охорони здоров'я, результативності науки та освіти, визначено такі стратегічні цілі інформатизації:

- прискорення впровадження новітніх інформаційно-комунікаційних технологій в усі сфери суспільного життя, економіку області, в діяльність органів державної влади та органів місцевого самоврядування. Забезпечити перехід обласної мережі мовлення на цифрові технології із забезпеченням 100% покриття території області;

- подальший розвиток комп'ютеризації області з метою досягнення відповідних показників країн Європейського Союзу, у першу чергу, в галузях державного управління та інших стратегічних напрямках економічного та соціального розвитку;

- створення розвинутої обласної інформаційно-комунікаційної інфраструктури;

- державну підтримку економічного зростання нових «електронних» секторів економіки (торгівлі, надання комунальних і банківських послуг тощо), вирішення нормативно-правових питань щодо електронної взаємодії;

- збереження культурної спадщини Одещини шляхом електронного її документування;

- широке використання інформаційно-комунікаційних технологій для удосконалення державного управління, відносин між державою і громадянами,

становлення електронних форм спілкування між державними органами і фізичними та юридичними особами;

- досягнення ефективної участі всіх районів та населених пунктів області у процесах становлення інформаційного суспільства шляхом децентралізації і підтримки регіональних і місцевих ініціатив;

- удосконалення засобів інформаційної безпеки в умовах широкого використання новітніх інформаційно-комунікаційних технологій;

- розвиток інноваційних технологій у сфері інформатизації, зокрема, участь у розробці та виробництві на території інноваційного розвитку програмного забезпечення для потреб області та України, експорту в інші країни. Створення привабливих умов для залучення інвестицій для розвитку усіх напрямів інформатизації та розвитку телекомунікаційних мереж Одеської області;

- створення системи обміну інформацією на основі забезпечення функціонування електронного документообігу, цифрового підпису, стандартних наборів сертифікованого програмного забезпечення;

- підвищення загальноосвітнього рівня населення в галузі інформаційних технологій.

У рамках розвитку діалогу між владою і бізнесом для вирішення його нагальних проблем на місцевому рівні передбачається активізувати роботу обласної та місцевих координаційних рад з питань розвитку підприємництва, до складу яких включені лідери громадських організацій та підприємців. Очікуваним результатом виконання запланованих заходів є поступовий перехід на новий якісний рівень розвитку малого і середнього підприємництва і, як наслідок, нарощування обсягів реалізації продукції та збільшення внеску малих підприємств і приватних підприємців у ВВП регіону, підвищення продуктивної зайнятості населення, вирішення соціальних проблем регіону. Це дасть змогу підвищити частку малого і середнього підприємництва у загальному випуску продукції по регіону до 13% і, як наслідок, збільшити надходження від суб'єктів малого і середнього бізнесу до Зведеного бюджету по Одеській області до 40%; за рахунок самозайнятості населення та збільшення кількості малих підприємств до 17 тис. одиниць створити нові робочі місця та залучити до роботи у сфері підприємницької діяльності до 300 тис. осіб на кінець 2011р.; розвивати бізнес-інфраструктуру підтримки малого бізнесу (кредитні спілки, місцеві фонди підтримки підприємництва).

Напрями актуалізації державно-приватного партнерства в системі механізмів реалізації ОУІ полягають в тому, що регіон являє собою систему, яка складається з підсистем: механізму реалізації заходів, регіонального (ресурсного) потенціалу, інвестиційного простору, як інноваційної діяльності та наукового простору, де взаємодія влади, бізнесових структур і громадськості здатна забезпечити комплексний розвиток усіх складових територіальної системи, узгоджуючи регіональні інтереси з державними та беручи на себе відповідальність за прийняті рішення.

Нами визначено перелік процедур, пов'язаних з реалізацією системи ОУІ. До нього входить послідовність та зміст відповідних дій місцевого органу виконавчої влади та органу місцевого самоврядування щодо:

- розроблення, розгляду та затвердження відповідних програм регіонального розвитку;
- підготовки відповідно до законодавства пропозицій до загальнодержавних прогнозів і програм економічного і соціального розвитку України, висновків щодо доцільності розміщення на території регіону нових підприємств та інших об'єктів незалежно від форм власності, можливостей та умов реалізації в регіоні інших стратегічних завдань розвитку окремих секторів економіки, що мають загальнодержавне значення;
- участі в підготовці та укладанні угод щодо регіонального розвитку;
- нормативно-правового, організаційного, фінансово-економічного, інформаційного, кадрового, науково-проектного забезпечення;
- включення до щорічного бюджету обласних та м. Київ міських бюджетів фінансування заходів відповідної обласної, Київської міської ради з реалізації регіональної стратегії розвитку з врахуванням джерел їх фінансування;
- визначення критеріїв та запровадження моніторингу реалізації стратегії, програм і угод регіонального розвитку;
- періодичного коригування регіональної стратегії розвитку з визначенням на черговий середньостроковий період першочергових завдань регіонального розвитку, що мають загальнодержавне значення та потребують розв'язання на основі програмно-цільового підходу;
- створення промислово-фінансових груп, інших сучасних форм господарювання для розвитку транскордонних та регіональних економічних зв'язків на основі виробничої кооперації та інтеграції;

– об'єднання на договірних засадах фінансових та інших ресурсів місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування для розв'язання спільних регіональних та міжрегіональних проблем розвитку, оптимального використання бюджетних коштів;

– визначаються попередні пропозиції щодо кількісних показників бюджетної, податкової, цінової, грошово-кредитної, інноваційної та інвестиційної державної підтримки першочергових програм розвитку регіону, які мають загальнодержавне значення, а також визначених у системі ОУІ територій, які можуть претендувати на одержання статусу депресивних.

Висновки. Регіональний розвиток є основою господарського комплексу кожної країни, але в різних формах, та залежить від можливості впровадження механізму реалізації ОУІ активності його запровадження в дію. Такий механізм містить у собі різноманітні методи, інструменти, важелі, інститути та дозволяє впорядкувати бюджетні відносини, розмежуванню повноважень між центром та регіонами, а також державою і місцевим самоврядуванням, функціональною градацією регіональних видатків, організацією ринкової інфраструктури та ін. В системі ОУІ ставиться за мету мінімізація негативного впливу ринкових перетворень, створення ефективних механізмів функціонування регіональної економіки, захист найбільш нужденних соціальних верств населення. Отже, ефективність функціонування системи ОУІ в регіонах залежатиме від запровадження механізмів їх реалізації та їх взаємодії, а саме: структур, що створюють і генерують знання і втілюють їх в розробки (науково-дослідні інститути); державних інститутів (Міністерства науки і освіти, молоді та спорту України, Державного агентства України з інвестицій та розвитку, Державної інноваційної фінансово-кредитної установи) на які покладені функції фінансової і правової підтримки інноваційної діяльності в регіоні (формування сприятливої кредитної, податкової і митної політики); організацій, які здійснюють фінансування інновацій (міжнародні фінансові інститути, інвестиційні фонди); місцевих органів виконавчої влади у сфері регулювання інноваційних процесів та контролю за функціонуванням наукоємних організацій; структур, які на регіональному рівні формують сприятливі умови для продукування інновацій (науково-технологічні та наукові парки, технопарки, технополіси та ін.); підприємств різних форм власності, що виробляють та реалізують інноваційну продукцію.

Література

1. Барський, Ю. М. Соціально орієнтована економіка регіону: теорія, методологія та практика фінансового забезпечення [Текст]: монографія / Ю.М. Барський. – Луцьк: СПД "Гадяк Ж.В.", 2012. – 512 с.
2. Стратегія інноваційного розвитку України на 2010–2020 роки в умовах глобалізаційних викликів. Проект Комітет Верховної Ради України з питань науки і освіти. [Електронний ресурс] – Режим доступу: www.kno.rada.gov.ua
3. Федосов В.М. Фінансова стратегія розвитку української економіки // Україна на порозі ХХІ століття: уроки реформ та стратегія розвитку. – К: НТУУ КІЛ, 2001.
4. Закон України «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України» // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – № 25.
5. Офіційний Сайт Міністерства освіти і науки України. Програма Горизонт 2020. Проект Комітет Верховної Ради України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://mon.gov.ua>
6. Про схвалення Концепції Загальнодержавної програми розвитку конкуренції на 2014-2024 роки. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua>
7. Вахович І.М. Ендогенноорієнтований розвиток регіону: стратегія формування та механізми реалізації: [моногр.] / І.М. Вахович, М.С. Забедюк. – Луцьк: Луцький НТУ, 2012. – 269 с.
8. Краснокутська Н. В. Інноваційний менеджмент: Навч. посібник. – К.: КНЕУ, 2003. – 504 с.
9. Розроблення та впровадження стратегічного плану розвитку регіону : практичний посібник / [А. Вігода, Б. Боврон, В. Мамонова та ін.]: за ред. Санжаровського. - К. : К.І.С., 2008. - 214 с.

References

1. Barskyi, Yu. M. Sotsialno oriientovana ekonomika rehionu: teoriia, metodolohiia ta praktyka finansovoho zabezpechennia [Tekst]: monohrafiia / Yu. M. Barskyi. – Lutsk: SPD "Hadiak Zh.V.", 2012. – 512 s.
2. Stratehiia innovatsiinoho rozvytku Ukrainy na 2010–2020 roky v umovakh hlobalizatsiinykh vyklykiv. Proekt Komitet Verkhovnoi Rady Ukrainy z pytan nauky i osvity. [Elektronnyi resurs] – Rezhym dostupu: www.kno.rada.gov.ua

3. Fedosov V.M. Finansova stratehiia rozvytku ukrainskoi ekonomiky // Ukraina na porozi XXI stolittia: uroky reform ta stratehiia rozvytku. – K: NTUU KIL, 2001.
4. Zakon Ukrainy «Pro derzhavne prohnozuvannia ta rozroblennia prohram ekonomichnoho i sotsialnoho rozvytku Ukrainy» // Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. – 2000. – # 25.
5. Ofitsiinyi Sait Ministerstva osvity i nauky Ukrainy. Prohrama Horyzont 2020. Proekt Komitet Verkhovnoi Rady Ukrainy [Elektronnyi resurs] – Rezhym dostupu: <http://mon.gov.ua>
6. Pro skhvalennia Kontseptsii Zahalnoderzhavnoi prohramy rozvytku konkurentsii na 2014-2024 roky. [Elektronnyi resurs] – Rezhym dostupu: <http://www.kmu.gov.ua>
7. Vakhovych I.M. Endohennooriiientovanyi rozvytok rehionu: stratehiia formuvannia ta mekhanizmy realizatsii: [monohr.] / I.M. Vakhovych, M.S. Zabediuk. – Lutsk: Lutskyyi NTU, 2012. – 269 s.
8. Krasnokutska N. V. Innovatsiinyi menedzhment: Navch. posibnyk. – K.: KNEU, 2003. – 504 s.
9. Rozroblennia ta vprovadzhennia stratehichnoho planu rozvytku rehionu : praktychnyi posibnyk / [A. Vihoda, B. Bovron, V. Mamonova ta in.]: za red. Sanzharovskoho. - K. : K.I.S., 2008. - 214 s.